

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 március Ról-ról

Csepeli György: 6 százaléktól 0 százalékgig

Kovács M. Mária fontos könyvet írt a „tudományegyetemekre, a műegyetemre, a budapesti egyetemi karra és a jogakadémiákra való beiratkozás szabályozásáról” szóló, 1920. szeptember 20-án kihirdetett törvénycikkről. A könyv első két lapján faksimile másolatban olvasható a teljes szöveg, alatta kalligrafikus írással a kormányzó jegyzete, melyben tudatja, hogy a törvénycikket, mint „a nemzet akaratát, mind magam megtartom, mind másokkal megtartatom”. Grafológusért kiált a kormányzó túltengő öntudatról tanúskodó aláírása, s mellette a miniszterelnök, gr. Teleki Pál gubancos betűsora. A veretes szöveg vaskos politikai hazugságot tartalmazott, hiszen aligha fejeződhetett ki a „nemzet akarata” pár tucatnyi országgyűlési képviselő akarata által. Mint Kovács M. Mária írja, a törvénycikket „különös módon fogadta el a nemzetgyűlés. A kormány többsége és a képviselőknek 71 százaléka, köztük Bethlen István távol maradt a szavazásról. Klebelsberg a szavazás előtt elhagyta a termet, amit évekkel később azzal magyarázott, hogy a törvény megszüvegezését eleve szerencsétlennek tartotta. Nem volt jelen a miniszterelnök, Teleki Pál sem, aki a szavazás másnapjáig a külügyminiszeri tárcát is betöltötte. A kormány 13 tagjából mindössze hárman voltak jelen, ebből kettő, Haller István kultuszminiszter és Rubinek Gyula kereskedelemügyi miniszter a törvény ellen szavazott, és csupán Sokorópátkai Szabó István kiskgazda tárca nélküli minisztere szavazott a törvény mellett.” (92. o.)

A könyv érdeme, hogy szálakra bontva elemzi a „különös” elfogadás körülményeit, melyek együttvéve fordulópontot jelentettek a magyar társadalom nyugatosodása történetében. Az 1920-ban megalkotott törvénnyel Magyarország kilépett az Emberi és polgári jogok nyilatkozata által 1791-ben teremtett jogi térből, melynek központjában az a meggyőződés áll, miszerint „minden ember szabadnak és jogokban egyenlőnek születik és marad”. A kormányzó és a miniszterelnök aláírásával kihirdetett 1920-as törvénycikk az emberek közötti jogi egyenlőség tételével nyíltan szembehelyezkedve úgy rendelkezett, hogy „az ország területén lakó egyes népfajokhoz és nemzetiségekhez tartozó ifjak arányszáma a hallgatók közt legalább elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos arányszámát, de legalább kitegye annak kilenc tizedrészét”.

A körmönfont megfogalmazás egyetlen célt szolgált: a vallásuk vagy származásuk miatt zsidónak minősülő fiúk kiszorítását az egyetemekről. A nők kiszorítása is napirenden volt, esetükben a „népfaj vagy nemzetiség” nem számított, elegendő volt a nemi hovatartozás.

Kovács M. Mária érzékletesen mutatja be, hogy a törvény létrehozói és ellenzői egyaránt tudták, a törvény elfogadásával átlépnek egy határt, melyen túl nem lesz semmi, ami megakadályozza, hogy újabb és újabb csoportokat vegyenek ki az egyenlő jogú polgárok közösségéből. Grecsák Károly, a Wekerle-kormány igazságügy-minisztere „ideglázban fogant gyűlölettörvényként” aposztrofálta a törvénycikket, mely Ruppert Dezső szerint csak arra volt jó, hogy „a zsidóságot és vele együtt a világot is provokáljuk”. (43. o.)

Voltak, akik a törvényt nem elvi, pusztán pragmatikus okokból ellenezték. Ők látták, amit a külpolitikai térben idegenül mozgó magyar politikusok többsége nem látott, hogy a nyugati demokráciák nem tértek le az Emberi és polgári jogok nyilatkozata által kijelölt útról, nem fogadják el az emberi egyenlőség korlátozását semmilyen cél érdekében. Bethlen István feltétlenül ebbe a körbe tartozott, s pár évvel később el is érte a törvénycikk kritikus mondatainak kivételét a törvénycikk szövegéből. Más kérdés, hogy a változtatás porhintés volt, hiszen a helyette becsempészett foglalkozási kvóta ugyanazt a jogfosztást szolgálta, mint a korábbi nemzetiségi-faji kvóta.

A törvénycikk pártolói ízig-vérig lelkes antiszemita voltak, akik meggyőződéssel vallották, hogy a polgárok jogi egyenlősége tévút. Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök volt a legnagyobb hatású agitátora ennek a gondolatnak, melyet hírhedt hasonlata a görényről és tyúkról fejezett ki plasztikusan: „Hiába mondja akármilyen tekintély, hogy a jogrend, az egyenlőség mindenkinek egyenlő jogot kíván. Lehet-e ez? Egy példát említek. Ugye, a görény is csak állat, s e mivoltánál fogva helyet kívánhatna a tyúkketreben is.” (99. o.)

A jogfosztó törvény legharsányabb támogatója Teleki Pál miniszterelnök volt, aki nem csinált titkot abból a meggyőződéséből, mely szerint Magyarország 1867 utáni fejlődése elhibázott volt.

Paradox módon Nagy-Magyarország, melyet az antiszemita vágyakozva sóvárogta vissza, olyan ország volt, ahol soha nem fogadtak volna el a képviselők antiszemita törvényeket. Mint Kovács M. Mária írja, „az 1918 előtt magyar kormányzó elit feladatának tartotta, hogy megfékezze az antiszemita propagandát, és megakadályozza valamiféle lincshangulat kialakulását”. A liberális Magyarország miniszterelnöke, Tisza István, akit a „keresztény-nemzeti” kurzus egyik ikonjává emelt, a leghatározottabban elítélte az antiszemita uszítást. Mi okozta a változást 1920 után? Miért lépett az új Magyarország a jogfosztás útjára? Miért vált az antiszemitizmus az uralkodó nemzeti-keresztény ideológia alapjává?

Kovács M. Mária könyve választ ad ezekre a kérdésekre. Az alapvető ok a háború elvesztése, mely visszamenőleg érvénytelenítette a liberalizmus kori sikereket. Az a benyomás keletkezett, mint azt Prohászka meg is fogalmazta, hogy a sikereket nem a magyarok, hanem a zsidók csinálták. Mintha a modernizációból kimaradtak volna a nem zsidók, akiket az antiszemita propaganda a kapitalizmus veszteseinek osztályába sorolt. Az 1920 után kormányzati szintre emelkedett antiszemitizmus magyarelles apartheidként állította be az 1867 utáni kapitalista fejlődést, azt a látszatot keltve, mintha a magyarokat bárki is kizárta volna a fejlődésből. Az 1920 utáni antiszemita logika értelmében a korábbi igazságtalanság helyreállításának jegyében a kizárók kizárására kerül sor.

Ez a logika pszichológiai szempontból nézve szerfelett hatékonynak bizonyult, de alapvetően hazug és megtévesztő volt. A kapitalizmus alapja ugyanis a jogegyenlőség volt, s semmilyen jogszabály nem létezett, mely a zsidóknak kedvezett volna. A zsidók bűne valójában erényük volt, éppen úgy, mint az indiaiak erénye bűn volt Dél-Afrikában Gandhi idején. Tanultak, vállalkoztak, tőkét halmoztak, építettek. Helyettük nem lett volna senki, aki ugyanezt megtette volna, de amikor felépült Budapest, létrejött a nagyipar, beindult a kereskedelmi élet, fellendült a színjátszás, az újságírás, létrejött a modern magyar társadalom, a kimaradtak rossz érzése antiszemitizmusba fordult.

Mindez nem lett volna végzetes, ha az antant nem mérte rá Magyarországra azt a sorsot, amit ráért az első világháború után. A határok megváltoztatását még csak meg lehetett volna emészteni, de több milliányi magyar népesség idegenné tételét már nem. A trianoni trauma feldolgozására nem maradt más eszköz, mint a bűnbakkeresés, melynek célpontja a zsidóság

lett. Nem kisebb tekintély, mint a mai kormánykörökben kultikusan tisztelt Klebelsberg Kunó ült fel annak a logikai képtelenségnek, hogy a zsidóknak közük lett volna a trianoni békeszerződés magyarokkal szemben irracionális mértékű kíméletlenségéhez. „Adják vissza nekünk a régi Nagy-Magyarországot – mondta 1924-ben –, akkor majd hatályon kívül fogjuk tudni helyezni a numerus clausust.” (Idézi Kovács M. Mária a könyv 50. oldalán.) A bűnbak szerep betöltésére az 1918/19-es magyarországi forradalmak vezérkara tagjainak származás szerinti listázása adott lehetőséget.

Bár a numerus clausus törvénycikk szövege szándékosan homályos, a kortársak számára világos volt, hogy az 1920-ban törvényerőre emelkedett jogfosztás kizárólagosan a zsidók ellen irányult. A numerus clausus a politikai antiszemitizmus kifejeződése volt. Az igazi kérdés, hogy megállhatott volna-e a magyar társadalom ennél a lépésnél, melynek megtételét követően lehetett volna-e bármiféle garancia arra, hogy az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában foglalt további jogok elvételére nem kerül sor?

A könyv legérdekesebb tétele, mely szerint a numerus clausus törvénycikkben, mint magban a szárbá szökkenő kalász, eleve benne volt mindaz, aminek vége az 1944-es holokauszt volt. A Horthy-kor eszerint az antiszemitizmus kora volt. Úgy tűnik, a modern, kapitalista kor kihívásaitól megrettent magyar társadalom számára az antiszemitizmus volt az egyetlen ideológia, melynek révén meglelt a magyarázat a háborús vereségre s a program a nemzeti felemelkedésre.

Nyilván nem állítja senki, Kovács M. Mária sem, hogy az 1920 őszen elfogadott jogfosztó törvénycikk az 1944 kora nyarán bekövetkezett holokauszt egyetlen és végső okaként állítható be. A kényszerpályát nem az 1920-as törvény, hanem a magyar társadalom modernizációra való képtelensége állította elő. A kapitalizmus kiterjesztésére képtelen magyar társadalom a kapitalizmus visszavételét választotta, kirekesztvén, kifosztván és kipusztítván azokat, akik a kapitalizmus által megkövetelt készségek és képességek birtokában voltak. Súlyosbította a helyzetet, hogy 1933 után a kapitalizmussal szembenes magyar keresztény-nemzeti elitnek már nem kellett tartania a nyugati demokráciáktól, melyek helyett a hasonlószerű fasiszta és nemzeti szocialista rendszereket választotta szövetségeseül.

A könyv külön értéke a kronológia, mely 1919. május 26. és 1946. november 15. között részletesen mutatja az idő előrehaladtával egyre súlyosabb jogfosztásokat eredményező intézkedéseket. 1944. május 20-án Antal István igazságügyi és egyben vallás- és közoktatásügyi miniszter szóbeli utasítást adott az egyetemi-főiskolai numerus nullus bevezetésére. Erre azonban már nem került sor. Véget ért a második világháború. Magyarország újra vesztes lett. Az új magyar országgyűlés 1946. november 15-én hatályon kívül helyezte a zsidótörvényeket. Mindez nem feledtetheti, hogy az Emberi és polgári jogok nyilatkozata által megteremtett Új Ember testén 1920-ban Magyarországon begyógyíthatatlan seb keletkezett.

Tetszik

4 ember kedveli. Legyél te az első az ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Csepeli György : A selejt bosszúja** Csepeli György A selejt bosszúja A mentális rendszeráltás mérlege Szerb...
2. **Csepeli György: Politika és metafizika** Miért fontosak a jelek a politikában? Miért nem elegendők a...
3. **Csepeli György: A magyar faj abszurditása (Prolegomena egy hasonló című, tervezett könyvhöz)** Az emberek fajok szerint történő osztályozásához hasonlítható abszurditás

kevés van...

4. **Csepeli György: Mi „Horthy Miklós”** Horthy Miklós már nem vezet többé, de egykor volt vezető...
5. **Csepeli György: A butaság trónja** Hobbes ironikusan úgy nyilatkozott, hogy az ész olyasmi, aminek...

Cimkék: Csepeli György